

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 182
Педагогіка
та
психологія

2003

У збірнику вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Психолого-педагогічні проблеми підвищення якості підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ: стан, проблеми, перспективи” (Чернівці, 27-28 листопада 2003 р.).

Редколегія випуску:

Філіпчук Г.Г., доктор педагогічних наук (наук. редактор),

Руснак І.С., доктор педагогічних наук (заступник наук. редактора),

Завгородня Т.К., доктор педагогічних наук,

Крисюк С.В., доктор педагогічних наук,

Лисенко Н.В., доктор педагогічних наук,

Майборода В.К., доктор педагогічних наук,

Бурлачук Л.Ф., доктор психологічних наук,

Козьмирченко В.П., доктор психологічних наук,

Максименко С.Д., доктор психологічних наук,

Орбан-Лембрик Л.Е., доктор психологічних наук,

Титаренко Т.М., доктор психологічних наук,

Пірен М.І., доктор соціологічних наук,

Тронь В.П., доктор наук державного управління,

Дмитренко А.К., кандидат психологічних наук,

Пенішкевич Д.І., кандидат педагогічних наук

Друкується за ухвалою вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Свідоцтво Міністерства України у справах преси та інформації №2158
Серія К.В. від 21.08.1996 р.

Загальнодержавне видання
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України

ISBN 966-568-626-7

© Видавництво Чернівецького
національного університету, 2003

культура, спорт і реабілітація в закладах освіти. - Рівне: РДГУ, 2002. – Вип.1. – С.6-7.

4. Бородавка С. Професійна діяльність вчителя фізичного виховання як важливий фактор формування здорової людини // Фізична культура, спорт і реабілітація в закладах освіти. — Рівне: РДГУ, 2002. — Вип. 1 — С.7-9.
5. Волянчук Н. Самоактуалізація майбутнього тренера // Молода спортивна наука України. — Зб. наук. праць у галузі фізичної культури та спорту. — Вип.7. — Т. 1 — Львів: НВФ “Українські технології”, 2003. — с.120-122
6. Лєко Б.А. Психологічні особливості особистості студента-спортсмена // Теорія і практика фізичного виховання. — 2003. — № 3. — С. 34-39

SUMMARY

Victor Zvenigorodsky'

ROLE OF THE TRAINER IN THE PROCESS OF THE FORMATION OF THE PERSONALITY OF SPORTSMAN

This article deals with the analyses of the few aspects of the role and the function of the sport's trainer in the professional and personality's development of young sportsmen.

УДК 37.011.32

**Ірина Карпюк
(Київ)**

САНОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ ЯК ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

На всіх етапах становлення сучасної вузівської освіти існував інтерес до питань збереження і зміцнення здоров'я студентів. І якщо на початкових етапах до цієї проблеми зверталися тільки вузькі спеціалісти, то нині збереженням здоров'я займається система освіти [1]. В Законі України “Про освіту” серед принципів освіти зазначено пріоритет загальнолюдських цінностей, в числі яких такою цінністю визначено здоров'я людини. Суспільство відносить санологічну і фізичну культуру будь-якої людини до соціальних цінностей, але формування цієї якості особистості потребує значної уваги педагогів вищої школи, а також усвідомлення цінності названої якості особистості кожною молоддю людиною.

Актуальність проблеми виховання санологічної культури у студентів, без сумніву, велика.

У зв'язку з цим особливу зацікавленість викликає будь-яка спроба розглянути цю проблему з позиції системного підходу.

Сучасне суспільство потребує особистості з максимально розвинутим людським потенціалом: фізичним, емоційним, інтелектуальним і психічним. І саме інтегровані духовно-фізичні можливості фізичної культури, засвоєння людиною комплексу ціннісно-функціонально-дієвого потенціалу все частіше сприймаються як фактор оздоровлення людини, самовизначення її в сучасному світі, самореалізації в освіті, праці, дозвіллі, тобто в прогресі суспільства в цілому [2 - 5].

Дисбаланс визначення пріоритетів здоров'я суспільства, низький рівень здоров'я і фізичного розвитку, негативні тенденції молодіжної субкультури (куріння, вживання алкоголю, наркотики, статева допустимість, інфантильність) в деякій мірі можливо коректувати. Корекція може здійснюватись шляхом формування у молодій людини потреби в здоровому способі життя. Спосіб життя людини це Етно - історично сформований вид життєдіяльності. Він містить у собі чотири складові: рівень життя – економічний, якість життя т соціальний, стиль життя д психологічний, уклад життя – соціально-економічний.

Здоровий спосіб життя – це сформований вид життєдіяльності, що забезпечує збереження здоров'я профілактику захворювань і негативних звичок людини. Головними факторами, які визначають збільшення захворюваності серед студентства, є ті, що складають спосіб життя. Тому формування здорового способу життя студентів – найбільш дійовий спосіб первинної профілактики захворювань і нетерпимості до шкідливих звичок.

Однак сфера фізичної культури як за кількісними показниками, так і за змістовими характеристиками сьогодні не відповідає зростаючим потребам суспільної системи, її рейтинги в системі цінностей сучасної молоді, культурно-значимий статус у суспільстві незначні. В основних сферах життєдіяльності людини і суспільства вона функціонує на край низькому рівні.

Мета нашого дослідження – визначення рівня санологічної грамотності студентів – досягалась виявленням ціннісної орієнтації студентів відносно особистого здоров'я, визначенням санологічної освіченості та активності студентів.

Дослідження проводилось на кафедрі фізичного виховання факультету фізичного виховання та спорту Національного технічного університету України. Методом анкетування було охоплено 120 студентів 1 - 3 курсів технічних факультетів. Вік опитуваних 17 - 23 роки.

Ціннісне відношення до особистого здоров'я визначалось трьома аспектами: проявом життєвих орієнтацій, усвідомленням

відповідальності за особисте здоров'я відношенням до фізичної культури як важливого чинника відновлення і зміцнення здоров'я.

Санологічна грамотність студентів визначається двома аспектами: рівнем володіння знаннями і практичними діями з власного оздоровлення; оцінкою власних фізичних можливостей.

Результати досліджень виявили в цілому обмеженість знань з питань зміцнення, збереження, формування здоров'я, організації здорової життєдіяльності.

Середній показник ерудиції з цих питань склав менше 13% опитаних. Виявилось, що вони розуміють, від чого залежить здоров'я, відзначаючи провідну роль повноцінного харчування (32,3%), психоемоційної рівноваги (24,7%), спадкового фактора

(23,2%). Очевидна недооцінка рухової активності в системі основних факторів забезпечення здорової життєдіяльності людини. Лише 15,7% респондентів відмічали важливість цього чинника у формуванні здоров'я, а 3,2% зарахували загартовування до складу значимих для здоров'я факторів.

Окрім теоретичних уявлень, вивчався рівень активності студентів у питаннях особистого оздоровлення. По результатах опитувань достатню впевненість виявили 22,4% респондентів. Більшість з них – 48,2% відмічали поінформованість у методиці застосування гігієнічних факторів (сну, режиму чергування роботи і відпочинку), 31,8% - в організації раціонального харчування; 17,3 % – у профілактиці захворювань, 21,4 % респондентів – у застосуванні фізичних вправ і масажу.

Результати анкетування виявили недостатню впевненість студентів (32,7 %) в оволодінні практичними діями з власного оздоровлення і поліпшення свого фізичного стану.

Оцінюючи рівень санологічної грамотності в цілому, більшість студентів (70,2 %) зізнались у недостатньому володінні знаннями і практичними уміннями власного оздоровлення. Для розв'язання цієї проблеми вони набирають знання з літератури (23%), засобів масової інформації (17,3%), обов'язкових уроків фізичного виховання (24,2%), власного досвіду (28,2%).

Однією з головних причин ситуації, що склалася, є прикладний характер практики фізичного виховання молоді в системі освіти, пов'язаної з розвитком фізичних якостей, формуванням рухових умінь і навичок [4, 6, 7, 8]. При цьому недооцінюються великі потенційні можливості фізичної культури в формуванні духовно-ціннісної сторони особистості (розвитку її моральних, інтелектуальних, психічних, естетичних, комунікативних й інших можливостей), тобто соціокультурного

компонента, значимість якого, на жаль тільки декларується. Внаслідок цього формується одномірна особистість, яка не здатна до повного розкриття свого фізичного і духовного потенціалу, а фізична культура виводиться із соціокультурного простору.

Сучасні методологічні підходи з використанням педагогічних технологій дозволяють розглядати цільову направленість фізкультурної діяльності як основний і базовий компонент, детермінуючий особистісно орієнтований зміст освітянського процесу. Відповідно до концепції фізкультурного виховання Л.І.Лубишева так формулює мету, називаючи її стратегічною: «основной целью физкультурного воспитания является формирование культуры человека как неотъемлемого компонента всестороннего развития личности...» [4].

Подане визначення об'єктивно відображає усвідомлення мети як носія особистісних і суспільних потреб, зумовлених процесами демократизації та гуманізації суспільства.

Необхідна кардинальна зміна мислення молоді відносно сутності фізичної культури на базі більш широкого філософсько-культурологічного підходу, який дає можливість зорієнтувати систему фізкультурної та санологічної освіти на формування і відтворення цілісної сутності людини, розвитку її як єдності тілесного і духовного. При цьому тільки погляд на культуру з позицій якісно нового знання – пріоритету духовності, одухотворення фізичного, погляд на фізичне як особисте може допомогти формуванню людини з гармонійним розвитком його духовних і фізичних сил, реальному залученню його багатоманітних цінностей, віднесенню фізичної і санологічної культури в спектр загальної культури людини і суспільства.

Висновки:

У системі фізкультурної освіти відстежуються розбіжність блоків знань про фізичну культуру, пов'язаних з руховою підготовленістю студентів і формуванням їх особистих якостей. З одного боку, вимоги до особистості, зумовлені прогресивними тенденціями розвитку сфер виробництва, освіти, дозвілля, свідчать про високу значимість фізичної культури, а з іншого - відзначається низький рівень її функціонування, який не дає особі запасу міцності у вигляді здоров'я, функціональної підготовленості, психічної стійкості й емоціонального задоволення. Це не дозволяє молоді реалізувати свій потенціал, ефективно протистояти негативним впливам зовнішнього середовища і проблемам, пов'язаним зі зміною соціально-політичного й економічного устрою суспільства.

Виявлений рівень санологічних знань студентів свідчить про те, що більшість із них (87,2%) мають слабку уявлення про оздоровчу ефективність фізичного виховання. Рівень усвідомлення і переконання про вплив фізичних факторів на особисте здоров'я відносно нижчий, ніж рівень знань про фізичну культуру й інші фактори, що впливають на здоров'я людини.

Державний освітній стандарт предмету фізичного виховання потребує змістовної корекції. Програма повинна бути суттєво доповнена розділами знань з санології, валеології, анатомії, фізіології, гігієни, теорії та методики фізичного виховання, історії національної фізичної культури. Більше уваги належить приділяти прикладному значенню предмета.

Список літератури

1. Татарникова Л.Г. Валеология в педагогическом пространстве / Монография-эссе. — М.: СПб., Крисмас, 1999. — 171 с.
2. Запесоцкий А.С. Образование: философия, культурология, политика. — М.: Наука, 2002. — 456 с.
3. Лубышева ЛИ. Социология физической культуры и спорта: Учебное пособие. — М.: Академия, 2001. — 240 с.
4. Николаев Ю.М. Теоретико-методологические основы физической культуры: Автореф. дис. д-ра наук. — М.: СПб., 1998. — 60 с.
5. Пономарёв НИ. Физическая культура как элемент культуры общества и человека. — СПб., 1996. — 280 с.
6. Визитей Н.Н. Физическая культура личности (проблемы человеческой телесности: методологические, социально-философские, педагогические аспекты). — Кишинев: Штиинца, 1989. — 110 с.
7. Лубышева ЛИ. Концепция формирования физической культуры человека. — М.: ГЦОЛИФИ, 1992. — 120 с.
8. Матвеев А.П. Теория и методика физической культуры: Учебник для ин-тов физ. культ. — М.: ФиС, 1991.- 543 с.

SUMMARY

Irene Karpyuk

SANOLOGICAL CULTURE AS THE PERSONAL QUALITY

Formation of sanological activity of Students is actual social-pedagogical problem. The author to pay attention that the bringing up of sanological culture is timely for improvement of state of health by contemporary youth, proposes some directions of organization physical culture during study.